D • N
5/1 1950

Stalinkult och Stalinmyt

Det var omöjligt att inte känna kväljningar inför de moln av rökelse som tändes med anledning av Josef Stalins 70-årsdag. Likväl erbjöd de groteska hyllningarna på intet sätt något överraskande skådespel. Sedan åratal har först den ryska, sedan hela den folkdemokratiska pressen och övriga propagandaapparater drivit en systematisk Stalinkult. När den efter hand antagit alltmer gigantiska proportioner får detta väl delvis tillskrivas den psykologiska lag som tvingar varje ny lovprisare att söka övertrumfa sina föregångare vid risk att eljest verka färglös och oinspirerad.

Men även om det kan sägas att spektaklet kring den 21 december i princip gestaltade sig ungefär som var att vänta, antog det i praktiken så fantastiska former att det inte kunde undgå att väcka internationellt uppseende. Bortom publiciteten kring uppvaktande deputationer, svassande poeter och överbringarna av mer eller mindre utpressade presenter avtecknar sig då ett problem som länge existerat, men nu blivit påtagligare än någonsin förr. Det är problemet om vilken politisk och ideologisk uppgift den till Stalins person koncentrerade mytbildningen fyller inom det sovjetryska systemet. Detta problem rymmer bl. a. en aspekt som inte kan undgå att bli aktuell inom en överskådlig framtid — frågan om Stalinkultens betydelse och funktion när kultföremålet inte längre är i livet.

Vad först beträffar det nuvarande läget är det uppenbart att den ryske diktatorns personliga maktlystnad är den viktigaste förklaringsgrunden. Den av Stalin beordrade kulten av hans egen person ger uttryck åt upphovsmannens krav på ovillkorlig underkastelse och förbehållslös tillbedjan.

Uppenbart är att dyrkan av Stalin efter hand förlänats en alltmer religiös karaktär. I samband med de senaste hyllningarna har det i Times erinrats om den kult som under antiken ägnades den i gudarnas krets upphöjde kejsar Augustus, en kult som avsåg att hos miljoner människor, spridda över nästan hela den då kända världen, inge föreställningen att underdånigheten under Rom var en av himlen given plikt. Det är möjligt att bilden av Stalin, övermänniskan i Moskva, vars nåds sol säges stråla över alla folk som åtnjuter förmånen att befinna sig bakom järnridån, bl. a. avser att tjäna liknande syften.

Det religiösa momentet kommer fram också på andra sätt, t. ex. då författaren Michail Sjolochov ger sig till att travestera den kristna Mariakulten och lovprisar skomakarhustrun Jekaterina Dzjugasjvili, "den mor som för 70 år sedan gav liv åt honom som skulle bli mänsklighetens störste — vår ledare och fader". Drag av primitiv religiositet, av föreställningar om en från gudomen utstrålande kraft med mer eller mindre tillintetgörande verkan möter i detta uttalande av en hänryckt delegat vid en kommunistkongress i Moskva: "När jag första gången såg den store Stalin, folkens älskade fader, förlorade jag medvetandet."

Också från social och ekonomisk synpunkt är Stalinmyten en viktig faktor. Dagens sovjetsamhälle är ju ett de våldsamma kontrasternas samhälle med klasskillnader utan motstycke i den fria världen. En mäktig industri har byggts upp till priset av omätliga offer. Men denna industri har inte som i den fria världen ställts i det fredliga framstegets och den höjda levnadsstandardens tjänst, utan inriktats på krigsproduktion och tillverkning för ett privilegierat fåtal. Trots den järnhårda despotin måste ett sådant samhälle präglas av våldsamma inre spänningar, som innebär ett ständigt hot mot den sociala struktur på vilken Stalins välde vilar.

I detta motsatsfyllda läge får Stalinlegenden sin stora betydelse som ett medel att låsa fast den bestående ordningen och hålla massorna nere i okunnighet och elände. Man kan peka på andra myter, t. ex. myten att den ryska levnadsstandarden i själva verket är den högsta i världen eller myten om de imperialistiska staternas angreppsplaner, vilka gör den enorma krigsproduktionen nödvändig. Men över dessa myter reser sig legenden om Josef Stalin, folkets fader, som i sin outrannsakliga vishet skapat dagens sovjetsamhälle, ett samhälle som därför måste vara det bästa tänkbara. Att tvivla på den saken vore detsamma som att tvivla på Stalin, "mänsklighetens störste".

Det har givetvis varit Stalins avsikt att skapa en legend som skall leva vidare efter hans död; det ligger ju i kultens religiösa natur. En kommande makthavare skall i första hand vara tvungen att framträda som Stalins rättmätige arvtagare. Man kan då fråga sig om det inte med tanke på systemets bestånd kommer att visa sig ödesdigert att hela sovjetregimen till den grad identifierats med en enda människa. Eller kommer tvärtom en ny regim att kunna hämta styrka ur den mytbildning som tidigare har byggts upp?

Som svar på den frågan kan endast sägas att det inte torde bli några ideologiska faktorer som bestämmer utvecklingen efter Stalins frånfälle. Det är möjligt att efter sägnen om Stalin följer myten om Molotov eller Malenkov. Det är också möjligt att ingenting i den vägen kommer att prövas, utan att den eller de blivande härskarna föredrar att låta Stalinkulten leva vidare. Öppen maktstrid mellan olika pretendenter är tänkbar, en maktstrid där legenden om Stalin kan bli ett viktigt vapen. Säkert är endast att den Stalinkult och den Stalinmyt som byggts upp under de senaste 20 åren utgör ett av de största bedrägerier som historien känner.

Handelsutrymmet

Regeln att ingen kedja är starkare än sin svagaste länk är i hög grad aktuell beträffande utsikterna för Sveriges utrikeshandel under det nya året. Smakbitar ur nationalbudgetens förmodade innehåll har rikligt kryddats med beräkningar om det ökade importutrymmet. Den väsentliga frågan är emellertid i vilken utsträckning detta utrymme sammanfaller med de svenska importbehoven. Att vi under största delen av 1949 inte haft frilistning på sterlingområdet har exempelvis inte varit något hinder för importen, eftersom de licenser vilka kunnat erhållas inte tagits i bruk mer än delvis. Vi fick i stället ett exportöverskott i pund, som var obekvämt därför att det inte kunde växlas om i pengar som vi behövde bättre. Vi får nu enligt det svensk-engelska handelsprogrammet för 1950 plats för ännu större sterlingbetald import, men detta är tyvärr inte detsamma som införselmöjligheter av varor som den svenska marknaden vill ha till priser som den finner skäliga.

Samtidigt finns dessa varor på andra exportmarknader än sterlingområdets, men de är bara begränsat åtkomliga för Sverige, som måste betala dem med utjämnande export land för land eller med dollar, som vi får ännu mer ont om i år än i fjol. Hur kännbara dessa begränsningar kan bli även i förhållande till Marshalländer visar det italienska exemplet. Vår i och för sig värdefulla massaexport till Italien kan uppenbarligen inte väga upp de varor som Italien för närvarande har möjlighet att erbjuda oss bättre och billigare än sterlingområdet. Utanför detta ligger vidare inte bara länderna på den amerikanska kontinenten, utan också bland annat hela det ekonomiska Östeuropa, inbegripet den ryska ockupationszonen i Tyskland samt det som handelsnation återkommande Västtyskland. Schweiz utpräglade hårdvalutaställning behöver man inte ens tala om.

I detta läge har riksbanken varit nog optimistisk att återuppta terminsaffärerna i pund, som den följdriktigt strök när det nya betalningsavtalet slopade kursgarantin. Terminshandeln är en fördel för både exportörer och importörer, och det är följaktligen bra om den kan fortsätta. Men då fordras också en sådan styrning av Englandshandeln att Sveriges pundtillgodohavanden inte i fortsättningen överstiger det kursgaranterade bottenbeloppet. Denna förutsättning kan uppfyllas om handelsområdet för pundbetalning vidgas utöver den skandinaviska krets som engelsmännen började förhandla om i Stockholm och som det skall talas ytterligare om i London i slutet av månaden.

Tills vidare är emellertid Sveriges verkliga importutrymme inte större än det var i fjol. Frilistning kommer inte i fråga för något land där våra importörer har ouppfyllda önskemål. En blick på utrikeshandelns länderfördelning under 1949 ger klar insikt om läget. Under fjolårets tre första kvartal — endast så långt är statistiken klar — belöpte sig utrikeshandeln till nära nog 3 miljarder i vardera riktningen. Härvid hade Sverige avsevärda exportöverskott på Norge, Danmark och Finland samt i någon mån på Storbritannien. För övrigt var det underskott över hela linjen, särskilt framträdande i förhållande till USA, Argentina och Schweiz. Lägger man därtill att de osynliga inkomstposterna, som gör fjolårets betalningsbalans positiv, övervägande flyter in i pund, fullständigas bilden av ett oförändrat trångt dollarutrymme samt en siffermässigt stor, men till sammansättning och möjligt utnyttjande oförändrat obestämd pundarea.

PRESSGRANNAR

Den nye finansministern borde göra upp en ordentlig förteckning på vad han övertagit i sitt departement. Det är tidningen Upsala (h) som ger detta råd. Förteckningen skulle innehålla ett register över delvis beredda reformer och deras kostnader:

Vidare vill man ha en uppgift på huru stora behov som ackumulerats under de senaste åren på olika områden, t. ex. vägväsendets, sjukvårdens, framför allt sinnessjukvårdens m. fl. Vilka äro de affärsdrivande verkens angelägnaste investeringsuppgifter? Hur ligger det till med beviljade men inte utnyttjade anslag, d. v. s. de s. k. anslagsreservationerna? En sådan inventeringslista kan göras hur lång som helst, men man kan begränsa sig till en tioårsplan. Förutseende kommuner bruka göra upp en sådan hushållsplan.

Det finns desto större anledning för regeringen att göra det och för riksdagen att kräva det, eftersom den anslagsbeviljande makten genom sin utskottsuppdelning och sin allmänna brist på översikt beslutar styckevis och delt. Den enskilde riksdagsmannen vet lika litet som partierna egentligen, om det anslag, som beviljas för ett eller annat av regeringen framfört ändamål, borde beviljas med hänsyn till andra ändamål, som måhända i realiteten äro angelägnare.

Försiktigtvis tillfogar tidningen att det inte är i planhushållningens intresse som upplysningarna krävs, utan det är i planmässighetens. Välskötta enskilda företag går till väga på det här sättet.

Vid en uträkning om förstakammarvalen i höst kommer Svenska Morgonbladet (fp) till det resultatet att det blir en förlust för högern och två för socialdemokraterna, två vinster för bondeförbundet, kanske en för kommunisterna. Folkpartiets mandatantal blir då oförändrat. Därmed skulle regeringspartiet år 1951 förfoga över 79 mandat i första och 112 i andra kammaren, summa 191 vid de gemensamma voteringarna:

Övervikten blir då endast 2 mandat. I realiteten reduceras dessa siffror, genom att de bägge talmännen, en höger och en socialdemokrat, inte delta i omröstningar, men det rubbar inte styrkeförhållandena. Det är landstingsmannavalen 1946, som gör sig gällande. Härvidlag blir ju alltid en viss eftersläpning.

Partisekreterare Sven Aspling har framhållit att socialdemokraternas ställning i första kammaren är hotad, såvida inte valet 1950 går bättre än det gjorde 1948. Oppositionen gör skäl i att begrunda detta och inrätta sig därefter.

Liksom 1948 kommer det att främst bero på folkpartiet om vårt lands parlamentariska liv äntligen skall befrias från majoritetsstyre. Även om det skulle dröja ett par år innan valresultatet hade slagit igenom vid förstakammarvalen, torde den psykologiska vinsten kunna inkasseras omedelbart:

Den socialdemokratiska förlusten vid 1948 års andrakammarval var ju — tack vare vinsterna från kommunismen — obetydlig, men enbart det förhållandet, att man sjönk ned till under hälften av kammarens mandat, hade en återhållande verkan.

Motsvarande resultat vid årets val skulle utan tvivel göra mycket stark verkan. Regeringsanhängarna skulle inte längre kunna påstå att opinionsutslaget 1948 var konjunkturbetonat och övergående.

Att låta den nya tryckfrihetsförordningen debutera i samband med en nyuppfunnen skatt på vissa tidningar "av huvudsaklig förströelsekaraktär", som det heter, det vore groteskt, anmärker Pressens Tidning. Skatt på tidningar och tidningsläsning har alltid ansetts vara ett reaktionens kännemärke — i det här fallet tillkommer särskilda svagheter:

Ingen skall förmå oss att tro på kontrollstyrelsens och "publikationsnämndens" lämplighet för den uppgift som av skatteutredningen tillämnats dem. En gång för länge sedan ha vi varit vittne till att ett regeringsråd, en utmärkt ämbetsman för övrigt, i ett tullmål frågade sin fru huruvida ett tygprov innehöll silke eller icke; därpå berodde nämligen den dom han i högsta instans skulle vara med om att avkunna i fråga om tygets diskutabla tullfrihet. Det torde alltså i praktiken ha blivit fru regeringsrådinnan som avkunnade en, hoppas vi, rättvis dom. Hon var dock en oansvarig rådgivare. Hur de som skola bedöma tidningars "huvudsakliga förströelsekaraktär" skola kunna göra det med större säkerhet än den, med vilken regeringsrådet bedömde tyget, det ligger nog i gudarnas knän.

Det nu framförda skatteprojektet är inte en bit bättre än sina föregångare.

Förslaget har mottagits med så allmän ovilja att man kan hoppas att det redan nu har fallit under regeringsbordet.

Svenska akademin har genom sin sekreterare meddelat att boken om Victoria Benedictsson och Georg Brandes är ett eget företag av Fredrik Böök, alltså icke den levnadsteckning över Victoria Benedictsson han haft akademins uppdrag att författa. Stockholms-Tidningen (fp) riktar ånyo uppmärksamheten mot professor Bööks fördomsfria sätt att leda Brandes dotter bakom ljuset:

Besynnerligheterna börjar, när man får reda på att han fått sitt tillstånd att begagna Brandesbreven genom en uppgift som är obestämd intill sanningslöshet. Han har skrivit till fru Edith Philipp, Georg Brandes dotter, att han behövde breven för ett arbete om åttiotalsförfattare, vartill han hade Svenska akademins uppdrag. Men uppdraget gällde ju uttryckligen Victoria Benedictsson ... Det måste nog slås fast, att om någonsin en god och aktningsvärd och riktig sak blivit grymt misshandlad av sin handhavare, så är denna aktpublikation om Victoria Benedictsson och Georg Brandes. Besynnerligheterna är av den art att man vill kalla dem psykologiska mysterier.

Expressen (fp) — som blivit mindre förvånad över att just professor Böök gått till väga så här — summerar:

Alltså har nu i denna sak följande förevarit: 1) Böök har skaffat sig tillgång till intima Brändespapper genom en vilseledande uppgift att han fått akademiuppdrag att skriva en avhandling om "svensk åttitalslitteratur". Om innehållet i detta sitt brev har han sedan gett lika vilseledande uppgifter. 2) Böök har sedan publicerat detta material inte i den levnadsteckning han faktiskt haft uppdrag att författa, utan i en särskild skrift, hans eget företag, som redan blivit en best seller. 3) Samtidigt som Böök karaktäriserar denna skrift som ett vetenskapligt förarbete, låter han den inflyta som följetong i en populär tidskrift.

Som Stockholms-Tidningen i dag med rätta påpekat gäller frågan (däri inberäknat hans lömska och insinuanta infogning av Brandesbreven) helt och hållet professor Bööks förfarande. Att de delar av boken som författats av Victoria Benedictsson är ett unikt mänskligt dokument som höjer sig till stor konst är en helt annan sak. Likaså att redaktionen av "Damernas värld" bara gjort sin journalistiska plikt när den sökt skaffa sin läsekrets spännande och litterärt högtstående lektyr.

Även den moraliserande utstyrseln där är av professor Bööks förfarna hand.

ELSA GRAVE

Den blåa himlen

"Ett maskspel i grälla färger med smattrande trumpetstötar i mellanakterna, ett bisarreri med mycken grace. Hjärttonen i boken hänger samman med ett slags eldigt framträngande, en kvinnlig oro, en värme."
Olof Lagercrantz i Sv D

10: 50

BONNIERS

VILHELM MOBERG
Utvandrarna

"Knappast någonsin har hans episka konst framstått så mästerlig som här ... så som det skall vara och så som det sker i all minnesvärd berättarkonst från Homeros och de isländska sagorna till Selma Lagerlöf."
Elof Ehnmark i Upsala Nya Tidning

40:e tusendet 14: 50, inb. 18: 75

BONNIERS

"Den modernaste Jeanne d'Arc-skildringen ... på svenska"

SVEN STOLPE

Jeanne d'Arc

"Det mest intressanta i Stolpes bok är att han åskådliggör den andliga bakgrunden till Jeanne d'Arcs individuella martyrium, nämligen martyrskapet i princip och insatt i sitt sammanhang med den katolska kyrkans åskådning ...

Friskt och målande skriven ... på en gång fängslande och vederhäftigt."

16:50, inb. 21:—. *Nils Stadener i Expressen*

BONNIERS

FRÅN ARGENTINA

Av
HERBERT TINGSTEN

Señora Eva Perón lyssnar till en hjälpsökandes berättelse, omgiven av journalister och medarbetare i välgörenheten.

MAKARNA PERÓNS DIKTATUR

DEN LEDARKULT som hör diktaturen till har i Argentina fått en unik prägel: den gäller makarna Perón, den femtiofemårige generalen och presidenten lika väl som hans unga och vackra hustru, Eva Perón. I alla offentliga lokaler möter bilder av dem båda, de växlar som talare vid de många festerna och högtidligheterna, före den 17 oktober — perónisternas stora dag till minne av generalens frigivning ur arresten 1945 — hyllas de båda i alla skolor som "våra främsta lärare". Eva Peróns speciella fält är den mondäna elegansen och välgörenheten. Hon samlar från alla håll medel till sina fattiga ("mina kära skjortlösa") och utdelar en gång i veckan pengar och förnödenheter under stort tillopp av fotografer och journalister. Enligt oppositionens även i parlamentet yppade misstankar går en del av de till tiotals eller hundratals miljoner uppgående bidragen — liksom "vinterhjälpen" under nazismen snarare pålagor än gåvor — till banker i utlandet för att åt makarna Perón säkra en sorgfri ålderdom. Bland perónisterna träffar man däremot ofta en stark övertygelse om fru Peróns varma hjärta och ärliga syften. Att denna enormt reklamerade välgörenhet är agitatoriskt verkningsfull betvivlar ingen, även om den kan te sig egendomlig under en regim som skryter med folkets höga standard och en perfekt sociallagstiftning.

En viss arbetsfördelning de båda makarna emellan är alltså klar: Juan Perón är en något asketisk, fast och vid behov hård statschef, Eva Perón representerar glansen och godheten, det spontana vid sidan av den byråkratiska ordningen. Även i tal och uppträdande kompletterar makarna varandra. Juan Perón är en skicklig men relativt sansad folktalare, som efter den första tidens våldsamhet tenderar att bli en smula banal och billigt statsmannamässig; privat säges han ge intrycket av en förbindlig och belevad gentleman. Anhängarna talar om hans klokhet, motståndarna om hans hänsynslösa taktik. Eva Peróns talekonst präglas ofta av en stammande vildhet, som för tanken på Hitler, hon tycks ständigt eftersträva det tragiska och storartade. Anhängarna talar om hennes fromhet och hennes intuition och antyder något mystiskt och outgrundligt i hennes väsen; i kritikens ögon är hon en dålig skådespelerska som gift sig till en stor roll.

President Perón och hans hustru anländer till Teatro Colón för att fira Argentinas frihetsdag, den 25 maj.

GAINZA-PAZ.
Chefredaktör för La Prensa.

*

Den perónska politiken och de sociala kadrer som värnar diktaturen skall behandlas i en följande artikel. Här skall jag stanna vid den begränsade frågan: Vad är det i regimens lagstiftning och verksamhet som gör det berättigat att beteckna den som diktatur?

Det bör då först betonas att motståndet i stor utsträckning slagits ned genom terroristiska åtgärder under den rena militärdiktatur som föregick Peróns val till president. De oppositionella tidningarna förbjöds under vissa tider att utkomma — till och med utan rätt att meddela att de indragits —, konservativa, radikala och socialistiska politiker sattes i fängelse utan rannsakning och dom, tusentals personer häktades för demonstrationer mot de maktägande, och många av dem underkastades misshandel och systematisk tortyr, alla ämbetsmän på vilkas lojalitet man tvivlade avsattes, bland dem bortåt hälften av landets universitetslärare. Då Perón blev statschef hade alltså den skräck som är en nödvändig tillgång för diktaturen redan utbretts bland folket. Perón har på en gång mildrat och systematiserat terrorn; utan att helt knäcka oppositionen har han genom begränsningar av dess verksamhet och genom ansatser till propagandamonopol för de härskande närmat sig likriktningen och det totala förtrycket. I metoderna förmärks en blandning av den äldre diktaturtypens mera tillfälliga och godtyckliga ingripanden och den totalitära statens mera generella och effektiva undanröjande av friheten.

Enligt författning och särskild lagstiftning har den för sex år valde statschefen — liksom i flera andra sydamerikanska stater — utomordentligt vittgående befogenheter vid yttre eller inre kriser. "Vid fara för omstörtning eller sabotage av den nationella produktionen" kan han proklamera undantagstillstånd i hela landet eller delar därav, och hans makt blir då praktiskt taget obegränsad; bland annat kan han helt upphäva rätten att hålla offentliga möten, upprätta censur och dra in tidningar. Denna befogenhet — liksom rätten att besluta belägringstillstånd, som i princip tillkommer kongressen — har hittills använts för mera speciella ändamål, såsom att avsätta lokala styrelser och placera andra i deras ställe, men kan när som helst begagnas som ett legalt stöd för presidentiellt envälde. Hela den ordinära lagstiftningen måste ses mot bakgrunden av denna potentiella maktutvidgning, som gör ett regimskifte i fredliga former ytterst osannolikt.

Genom en på hösten 1949 antagen lag har rätten att bilda partier kringskurits. Ett parti kan vägras erkännande respektive upplösas bland annat om det förkunnar idéer som "kan befaras störa den sociala freden". Koalitioner mellan partier vid ett bestämt val är förbjudna; en allians av partier som vill samverka för att få bort diktaturen — liksom 1946 — är alltså inte längre möjlig. Ett parti får inte uppträda vid ett val förrän tre år efter att det registrerats; därmed vill man hindra att ett demokratiskt enhetsparti bildas till 1952 års val. Vid sidan av partierna kan särskilda kvinnoorganisationer framträda vid valen som stödjare av ordinära partier — därmed förbereds i anslutning till införandet av rösträtt för kvinnor en speciell organisation under Eva Peróns ledning till stöd åt Juan Perón. Då lagen tolkas av domstolar som efter en effektiv utrensning är statschefens redskap, kan man vara förvissad om att dess tillämpning blir överensstämmande med lagstiftarens avsikter.

På samma sätt har andra politiska friheter, trots de generella garantierna i författningen, beskurits eller undanröjts. Genom vaga bestämmelser om straff för statsfientliga uttalanden är kritik av regeringen i radio utesluten, och i praktiken behärskas radioutsändningarna helt av perónisterna, som förhärligar regimens insatser och systematiskt angriper motståndarna utan att utsättas för kritik eller tillrättalägganden. Politiska möten kan inte anordnas utan tillstånd av myndigheterna, och en mängd platser och lokaler är undantagna från mötesrätten — utom när det gäller perónister. Karaktäristiskt är att man vid vägran av mötestillstånd ofta hänvisar till risken för eldsvåda eller trängsel, trots att de politiska motiven är uppenbara. Talerätten är begränsad även inom kongressen genom stränga straff för kränkning av statschefen och ämbetsmännen och genom bestämmelsen att en representant kan fråntas sin immunitet med två tredjedels majoritet. Gång efter annan har medlemmar av oppositionen i denna ordning berövats sin möjlighet att kritisera och satts i fängelse eller gått i landsflykt.

*

Mest belysande för regeringens på en gång effektiva och lömska metoder är behandlingen av pressen. Argentina har den proportionsvis ojämförligt största pressen i Sydamerika; tidningarnas samlade upplagor torde, relativt sett, vara ungefär hälften så stora som i Sverige, vilket är vida mer än i andra länder på denna kontinent utom Uruguay. Argentina har också haft den bästa pressen i Sydamerika, med en rad självständiga, av partierna helt oberoende organ såsom La Prensa och La Nación, likaväl som språkrör för de skilda partierna.

För att säkra sin makt i och över pressen har perónismen gått fram på flera skilda vägar. Man har uppsatt nya tidningar eller inköpt gamla, ofta efter trakasserier som framtvungit ett billigt pris; de viktigaste regeringsorganen är nu Democracia med en upplaga av över 300.000 och El Mundo med omkring 200.000. Man har systematiskt, särskilt i radio, angripit de oppositionella organen, som påstås vara illvilliga, ovederhäftiga och influerade av främmande makter; att detta inte alltid lett till resultat framgår av att La Prensa, som på våren 1949 utsattes för en häftig kampanj, samtidigt starkt ökade sin upplaga, som nu är uppe i 450.000. Man har vidare tillämpat förbudet mot kränkande uttalanden om statschefen och ämbetsmännen på så sätt att varje direkt kritik, ja, varje saklig redogörelse som kan anses innefatta en kritik av en myndighet, kan bli föremål för åtal. De tidningar som betecknas som oppositionella — såsom La Prensa, La Nación och några organ i landsorten — uttrycker sig med en försiktighet och en vaghet som gör att en främling ofta har svårt att fatta vad saken gäller. Man anspelar på aktuella argentinska förhållanden i artiklar om andra länder, gör antydningar om missgrepp och övergrepp utan att gå in på det konkreta fallet, är så subtilt ironisk att angreppet kan uppfattas som en hyllning.

Men de nu nämnda metoderna är trots allt kanske inte de viktigaste. Det är trakasserierna i detalj som är denna regims specialitet. Några exempel bland många. Den socialistiska Avanguardia (en gång med en upplaga på 300.000) tvangs — liksom hela den socialistiska rörelsens tryckeri — att stänga genom anklagelser för bristande efterlevnad av vissa bestämmelser om sjukvård, ventilation o. dyl.; då tidningsledningen ändrade en sak i anslutning till de vid inspektion gjorda beskyllningarna "upptäcktes" genast ett annat brott mot gällan-

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.

I FRANKRIKE

TITELN på *Andreas Vindings* Frankrikebok *Resa i Frankrike* (Gebers, 20 kr.) är inte riktigt adekvat. Boken handlar visserligen om den resa som den kände danske publicisten företog till Frankrike förra året, men den är späckad med minnen från så många tidigare vistelser i detta land och fylld av så många verscitat, historiska upplysningar och industriella informationer att den har blivit nästan en resehandbok, dubbelt värdefull genom författarens möjlighet att konfrontera dagens Frankrike med bland annat både mellankrigstidens och sekelskiftets.

Man får alltså veta mycket om Frankrike, och man får veta mycket som det är roligt att få veta. Men ändå faller det sig naturligt att framför allt rekommendera boken åt dem som någon gång har besökt Frankrike eller i varje fall på allvar planerar att snarast resa dit. För Parisgatorna, småstäderna och slotten är nog för talrika för den läsare vars intresse inte är stimulerat av en speciell kontakt med ämnet. Men finns detta förhandsintresse, så kan nog mängden av detaljerade upplysningar om landskap och platser som läsaren aldrig har sett bara påverka honom på ett sätt: han grips av en stark lust att se dem. Det värsta är att nästan alla delar av Frankrike — och Andreas Vinding beskriver praktiskt taget alla — verkar lika lockande: Pyrenéerna och Bretagne, Loiretrakten och Bourgogne, Savoyen och Ile de France.

Som den eminente kännare av Frankrike han är för Vinding oss förstås också till okända trakter och till förflutna tider, till baskerbyar och till Cagnes på 1920-talet, till trappistklostret Citeaux under ockupationen 1941, till Briands komplex av landställen och till det slott där Balzac skrev "Pappa Goriot", nonchalerande alla varningar för överansträngning. Författaren är ciceron både på slott som är statliga museer och på sådana som är enskild och ruinerande egendom. Vid hans sida inspekterar vi slumkvarteren kring Hallarna och tittar på pilgrimsprocessionerna i Lourdes. Dessutom demonstrerar han i förbifarten sidenindustrins, handskfabrikationens, tjuravelns och osttillverkningens huvudcentra. Och naturligtvis vinodlingen, och det ingalunda bara i Bourgogne och Bordeauxtrakten.

Andreas Vinding är den typiske Frankrikeälskaren, som älskar den franska naturen, esprin, livsföringen, litteraturen och konsten. Och så förstås maten och vinerna. Vinding är ingen snobb, men som så många Frankrikeälskare är han en smula matsnobb och en smula drycksnobb eller, finare uttryckt, gourmet.

Han tycker inte om lyxhotell, men han känner massor av rikt och berömt folk, och hur ledigt han än rör sig i vitt skilda miljöer och hur föga tillgjord han än är, kan det tänkas att man kan känna sig lite främmande för hans kulinariskt raffinerade levnadskonst och hans värld av fina förbindelser. Men han har danskarnas gemyt och älskvärt kåserande ton. Hans initierade information är interfolierad med små vardagsupplevelser, kultiverat berättade, men en aning opersonliga. Hans livssyn och framställningssätt är den distingerade gentlemannens, något à la Somerset Maugham.

"Resa i Frankrike" är inte någon originell bok, men det är en alldeles utmärkt resehandbok, och med sina smakfulla och mycket "franska" teckningar (delvis i färg) av Arne Ungermann är det till på köpet en vacker bok.

KNUT JAENSSON

DAGENS NYHETER
utkommer
icke
Trettondagen
Fredagen den 6 Januari

140-årig kommitté slutar sitt verk

Tryckfrihetskommittén, som existerat alltsedan 1810 och avskaffats genom fjolårets grundlagsändringar, avslutade sin verksamhet med ett sammanträde i tisdags. Därvid lämnade ordföranden justitieombudsmannen Rudewall en kort redogörelse för kommitténs arbete under de 140 år kommittén ägt bestånd samt erinrade om ett antal av de många framstående män som under denna tid fått riksdagens förtroende att vara kommitterade till tryckfrihetens vård. Därefter justerades kommitténs sista berättelse till riksdagen.

Av de uppgifter som under tidernas lopp åvilat kommittén kvarstod vid dess upphörande endast två. Kommittén skulle sålunda pröva huruvida förordnande om indragning av disciplinupplösande skrift, som påträffats vid trupp eller på flottans fartyg, skulle äga bestånd samt avge yttrande i anledning av konfiskation utan rättegång av tryckt skrift som föranlett missnöje hos främmande makt.

Kommittén har bestått av JO som självskriven ordförande samt sex av riksdagen valda, för kunskaper och lärdom kända personer. Dessa var vid kommitténs upphörande f. d. presidenten Karl Schlyter, generaldirektör Henning Leo, f. d. justitierådet Natanael Gärde, professor Erik Wellander, redaktör David Ollén och professor Nils Ahnlund. Kommitténs sekreterare har under de sista 28 åren varit byråchefen i justitieombudsmansexpeditionen Gösta Stenlund.

Stora tågförseningar, fel på Årstabroledning

Brott på den elektriska kraftledningen öve: Årstabron vid 18.30-tiden på onsdagen vållade stopp i järnvägstrafiken mellan Älvsjö och Stockholm.

Efter en timme infördes enkelspårsdrift, varefter trafiken kom i gång. Avbrottet orsakade en del tågförseningar. Snälltåget från Malmö med ankomst till Stockholm kl. 19.05 blev ungefär en timme försenat, och "Östergyllen" avgick från Stockholm ca en halv timme försenad. I övrigt blev det en del förseningar för lokaltrafiken. Bussar sattes in i trafik mellan Älvsjö och Stockholm. Båda spåren beräknades bli klara för trafik under nattens lopp.

Riksföreningen för lärarna i moderna språk fortsatte på onsdagen sina förhandlingar, varvid lektor Ivar Dahl, Lund, gav en del synpunkter angående utbildningen av folkskolans lärare i engelska. Lektor W. Bladin, Malmö, redogjorde för språkundervisningen ur en avskedstagandes synvinkel. Vid årsmötesförhandlingarna nyvaldes e. o. adjunkten Lars Otto Norrbom, Stockholm, till riksföreningens kassaförvaltare. (TT, Lund.)

Löneutredning trots lönestopp är överlärarnas aktuella krav

Tre diskuterande på styrelsesammanträdet i Sveriges överlärarförbund, från vänster Gunnar Ahlberg, Nacka, ombudsman Harry Lindblom, Stockholm, och Masse Wictorin, Lidingö.

Första styrelsesammanträdet för året hade Sveriges överlärarförbund på Hornsgatan på onsdagen. Sammanträdet var av betydelsefullare karaktär än vanligt, betonade de nio styrelseledamöterna, ty i såväl lönefrågan som den ifrågasatta sammanslagningen med Städernas inspektörsförbund har man föresatt sig att nå resultat.

— Lönefrågan har länge varit aktuell, säger överlärare Gunnar Ahlberg i Nacka. Man beslöt visserligen 1946 vissa arvoden, men det är långtifrån tillfredsställande. Överlärarna hör till de mest eftersatta grupperna i lönehänseende. Medan arbetsuppgifterna ständigt ökat, har de inte följts av någon ekonomisk kompensation. Resultatet har blivit att vi inte får kompetent folk som sökande till överlärartjänsterna.

Överlärarna Emil Wiklund, till vänster, och Gustaf Fransson, ordförande respektive vice ordförande i Sveriges överlärarförbund.

Lönestoppet gäller visserligen, säger överlärare Ahlberg, men det bör inte hindra regeringen att igångsätta den utredning vi begärt och skolövrstyrelsen redan för ett år sedan tillstyrkte. Det är den vi anser det så angeläget att få igångsatt. Vad vårt önskemål beträffar går det kort ut på en inplacering i det statliga lönesystemet med vissa tilläggslöneklasser i förhållande till distriktets storlek.

Överlärarförbundet har omkring 650 medlemmar eller 90 procent av landets överlärare. Sammanslagningen med Städernas inspektörsförbund — som endast har omkring 20 medlemmar — är ett önskemål i syfte att nå ett mer förenklat samarbete i pedagogiska och ekonomiska frågor, där arbetsuppgifterna är gemensamma.

— Vad vi vill understryka genom ett gemensamt förbund är en markering av att vi tillhör samma kategori av skolledare, påpekar överläraren Masse Victorin från Lidingö, som i egenskap av styrelsens sekreterare skall orientera inspektörerna i frågan under deras kongress i vår.

Bojkottat Piteåsjukhus får förlossningsläkare

Sjukhuskonflikten i Piteå löstes på onsdagskvällen efter en hård debatt på sjukhusdirektionen. Som bekant vägrades en kvinna som väntade förlossning tillträde till lasarettet förra tisdagen, varför hon måste forslas till Garnisonssjukhuset i Boden. Sammanträde hölls dagen efter med lasarettsdirektionen, varefter saken klarats upp.

Det förhåller sig så att på Piteå lasarett BB-avdelningen bojkottats av barnmorskorna efter en konflikt med chefsläkaren, dr Ivarsson, som ansett sig inte ha tillräckligt med läkare för att klara arbetet. Vid ett sammanträde på onsdagen i närvaro av bl. a. t. f. överdirektören i medicinalstyrelsen, byråchefen Håkan Rahm, bilades emellertid tvisten.

Resultatet har blivit att en speciell förlossningsläkare nu anställts vid Piteå lasarett. Dr Ivarsson motsatte sig detta till en början, men genom ingripande från landstingets förvaltningsutskott löstes även den frågan. En omgruppering har vidtagits, så att förste underläkaren flyttats över till kirurgavdelningen med uppgift att även fungera som chef för BB-avdelningen. (DN, Luleå.)

Västerviksborna dricker saltvatten

Västerviks 15.448 invånare har råkat i en prekär situation, då stadens hälsovårdsmyndighet på onsdagen uppmanade allmänheten att ånyo koka vattenledningsvattnet, som trots vintern börjat innehålla en mängd bakterier.

Större delen av förra året var vattenledningsvattnet hälsovådligt och måste kokas. Särskilt dålig smak har vattnet sommartid. I stadens centrum har emellertid vattnet varit odrickbarte även när hälsovårdsnämnden förklarat att vattnet gått att använda utan kokning. Orsaken är att dricksvattnet, till följd av att stadens gamla pumpstation måste tas i bruk, blir uppblandat med saltvatten. (DN, Västervik.)

Industrins arbetarantal ökades under november med 0,5 proc. till 516.759, varav 105.227 kvinnor. Största delen av ökningen kommer på kvinnorna.

Stort snörpvadsfiske på västkusten.

En för januari fullständigt enastående fångst gjorde snörpvadsfiskarna på Västkusten på tisdagen då de fick nära nog lika mycket makrill som sill. Större delen av fångsten såldes i Göteborg på onsdagen. Till fiskhamnsauktionen anmäldes nära 6.000 lådor makrill och cirka 7.200 lådor sill. Motortrålarna införde nära 10.000 lådor sill samt omkring 1.500 lådor fisk, skarpsill och skaldjur. (TT, Göteborg.)

Gummesons
Konstgalleri - 17 Strandväg.
Stockholmsbilder,
Knut Janson, Nils Tydén, Edgar Wallin, Pierre Thevenin m. fl.
I dag sista dagen 11—17.30.

"För barnen är det alltid läskedrycksdags"

"Äh, mamma, kan vi inte få en läskedryck!" Fru Barbro Davidson är van att höra den bönen från 9-åriga Annika och 6-åriga Petter.

"Det är klart, att jag inte kan ge barnen läskedrycker alla gånger de ber om sådana. Det skulle bli för mycket av det goda. För dem är det alltid läskedrycksdags. Men när de kommer och är törstiga — och det är ju barn ofta — eller när de har några lekkamrater hos sig så bjuder jag dem gärna på en läskedryck. Ibland är det Pomril, som de är speciellt förtjusta i, ibland Sockerdricka eller Loranga eller någon annan av 'Apotekarnes' många goda läskedrycker. Ty det är alltid dem jag väljer, inte bara för att barnen tycker de är väldigt goda utan därför, att man kan vara säker på att få en bra läskedryck, när man köper 'Apotekarnes'."

Se till att Ni för barnkalaset har hemma ett välförsett lager av "Apotekarnes" goda läskedrycker — Sockerdricka och Pomril, Julmust och Loranga, Grappo och Pommac. De finnes i livsmedels-, speceri- och mejeriaffärer.

"Apotekarnes"

APOTEKARNES MINERALVATTENS AKTIEBOLAG · STOCKHOLM

de föreskrifter. Någon socialistisk press finns nu inte, med undantag för en liten publikation som trycks på olika lokaler i en obetydlig upplaga (den kommunistiska La Hora, som stöder regeringen med antiamerikanska uttalanden, har däremot tolererats). En liten tidning i staden Salta, El Intransigente, anklagades för en oriktig uppgift om en lokal myndighet, varpå tidningens hela personal, även typograferna, beordrades att inställa sig inför domstolen i Buenos Aires för att vittna — genom frivilliga bland ortsbefolkningen blev det ändå möjligt för tidningen att komma ut. La Prensa och La Nación har berövats sina hopsparade papperslager och tvingats att begränsa sitt format till tolv sidor — härtill kommer en rad andra, mera komplicerade aktioner för att försvaga dessa tidningars ekonomi. Nu senast har de båda tidningarnas bokföringsavdelningar ställts under kontroll av myndigheterna samtidigt som Perón utlovat åtal för kränkning av statschefen. Att inte pressfriheten totalt och generellt undanröjs måste antas bero på önskan att ha kvar några oppositionella tidningar som "bevis" på regimens demokratiska karaktär.

*

Som vanligt förmärks diktaturens tryck även bland utlänningar och främmande staters representanter i Argentina. Man är orolig för att perónismen skall angripas t. ex. i svensk press och talar om hur noga Juan och Eva Perón följer med tidningarna utomlands och hur irriterade de blir av kritik. Ja, man rent av förmedlar berömmande svenska uttalanden om regimen till argentinska organ för att inge föreställningen att regimen är uppskattad hos oss. Till och med dr Poul Bjerres pekoral "Våren i Argentina", som talar om Peróns land som frihetens stamort på jorden, har utnyttjats för detta ändamål. I ivern att främja "det goda förhållandet mellan de båda folken" glömmer man att det är fråga om tjänster, låt vara anspråkslösa, åt diktaturen.

Två förmånliga NK-erbjudanden i slalombyxor!

★

För herrarna

har NK välsittande slalombyxor i *diagonal*, i blått, militärfärg, mellangrått, ljusgrått och brunt, till det exceptionellt billiga priset av endast

29:—

Herrsidan, 2 trappor

För pojkarna

i ålder 6 till 16 år — präktiga slalombyxor i slitstark blå *yllemilton*, just i den modell pojkar gillar.

De kostar endast

15:90

Avd. för Gosskläder, 1 trappa

★

Varför skidor just från NK?

För det första för de är bra (NK har marknadens förnämsta fabrikat) och för det andra därför att *ett års skriftlig garanti* lämnas på de flesta NK-skidor.

Prima björkskidor från **15:50**
Dito extra prima **28:40**
"Strimlein", limmad skida med hickorysula och stålkanter .... **88:—**
Marius Eriksens "Streamline", limmad hickoryskida med stålkanter **118:—**
Splitkeinskidor .. **54:40**
Dito m. stålkanter **74:40**
Barnskidor med bindningar och stavar (rödlackerade) 3 till 3½ fot .. **13:50**
Seefabrikens stålstavar, pr par **17:50**

Valla rätt, valla lätt, tag med några tuber Swixvalla.

Sportavdelningen, 2 tr.

★

Full fart framåt med "Transtrand"

— en utomordentligt förstklassig och härlig skidpjäxa. Genom sin snörning ända ner på tån sluter pjäxan väl om foten. Sulorna är kraftiga och "Transtrand" lämpar sig utmärkt för såväl långfärder som rena utförsåkningen.

Pris .... **49:—**

Herrskoavdeln., bottenvån.

A/B Nordiska Kompaniet

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.